

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО

Блінова Г.О.,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»*

Потіп М.М.,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»*

УДК 347.922.33

DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2021.4.4>**СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРИВАТНОПРАВОВИХ ТАЄМНИЦЬ:
ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД**

Постановка проблеми. Конституція України у статті 34 закріпила право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб, за винятком спеціально визначених у Законі обставин. Таке обмеження здійснюється за допомогою правового інституту інформації з обмеженим доступом, яка, у свою чергу, поділяється за чинним законодавством на конфіденційну, таємну та службову інформації [1]. Зазначені види інформації охоплюють як публічно-правові, так і приватно-правові таємниці, оскільки чинне законодавство, що містить визначення таємниць, чітко не вказує на характер обмеження доступу до інформації, що їх становить. Загалом, чинне українське законодавство передбачає більше двадцяти видів таємниць. Значна частина режимів таємниць переживають своє становлення, тому термінологія у сфері їх обігу не досить виважена, до того ж останні зміни у інформаційному законодавстві вказують на необхідність перегляду підходу до цього виду інформації з обмеженим доступом як до таємної [1; 2, с. 215].

Навіть достатньо напрацьовані правові інститути комерційної, банківської, адвокатської таємниць у законодавчому визначенні відповідних понять не містять чіткої вказівки на вид інформації з обмеженим доступом, що їх складає, відповідно до чинних Законів України «Про інформацію» [3] та «Про доступ до публічної інформації» [1]. У порівнянні із рівнем правової регламентації зазначених видів

інформації з обмеженим доступом таємниці приватно-правової сфери не мають ґрунтового правового захисту. Сучасний світ насичений інформаційно-комунікаційними технологіями, вимагає підвищення гарантій захисту інформації про особисте життя людини.

Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні [4]. Такі сучасні проблеми, як поширення коронавірусної хвороби, інформаційно-психологічні атаки, стрімкі технологічні зміни, створюють несприятливе інформаційне середовище людини, що обумовлює необхідність ґрунтовнішого правового захисту права громадян на приватність. Стратегія кібербезпеки України прогнозує зростання інтенсивності міждержавного протиборства і розвідувально-підривної діяльності у кіберпросторі, при цьому поширюється інструментарій, що передбачає накопичення великих масивів інформації щодо поведінки людини, соціальних груп та використання сучасних досягнень у сфері штучного інтелекту. Водночас пандемія COVID-19 матиме довготривалий вплив на світовий порядок, зазначено у Стратегії кібербезпеки України, посилюючи роль електронних комунікацій у повсякденному спілкуванні та роботі, що підвищує ступінь вразливості процесів обробки інформації, зокрема персональних даних. Це вимагає забезпечення належного рівня їх захищеності та змушує державу і бізнес

впроваджувати додаткові механізми і заходи щодо належного функціонування і захисту всіх необхідних для життєдіяльності інформаційних ресурсів і систем [5]. Таким чином, питання забезпечення приватноправових таємниць є актуальним як для вітчизняного так і міжнародного законодавства та судової практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню правової природи таємниць, їх змісту, класифікації, правового режиму та захисту присвячено низку наукових робіт. У цьому дослідженні ми спиралась на свої попередні наукові роботи [2; 16; 17; 18] та на результати наукового пошуку науковців, які досліджували цю проблематику, серед яких варто відзначити таких як А.І. Алексєнцев, С.Д. Бражник, П. П. Войтович, Г.В. Кадникова, Л.О. Красавчикова, І.І. Кучеров, В.А. Мазуров, О.В. Негодченко, О.С. Самойлова, О.В. Торшин, Т.І. Фулей та інші. Водночас питання захисту приватноправових таємниць висвітлювались фрагментарно, не було визначено їх природи та видів, а також не достатньо висвітлювались питання судового захисту такого виду інформації з обмеженим доступом. Тобто і натеper ця проблематика залишається недосить розробленою.

Метою статті є дослідження окремих аспектів правового регулювання обігу приватноправових таємниць шляхом з'ясування їх сутності та правової природи, міжнародних та вітчизняних засад захисту права на особисту таємницю, яка складає основу інформації з обмеженим доступом приватно-правового характеру, а також висвітлення тенденцій вітчизняної та міжнародної судової практики у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Конституція України визначає межі інформаційної свободи людини, з якими пов'язані інтереси національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. У першу чергу слід звертати увагу на Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні, значна увага якої приділена питанням вирішення проблеми інформаційної безпеки [6]. Водночас цей документ відображає необхідність збереження балансу публічних та приватних інтересів, оскільки вказує, що одним з основних завдань інформаційного суспільства в Україні є забезпечення гарантій волевиявлення і самореалізації громадянина в інформаційному суспільстві, а також вільного доступу до інформації та знань, крім установлених законом обмежень, спрощення процедури доступу громадян до інформації та знань за допомогою інформаційно-комунікаційних тех-

нологій, крім обмежень, установлених законом, а однією з умов розвитку інформаційного суспільства є вільний доступ до інформації і знань, крім обмежень, установлених законом. Такі обмеження, установлені законом, пов'язані із правовим режимом таємниць. Водночас Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні визначається, що збільшується частка використання інформаційно-комунікаційних технологій для вчинення злочинів, зокрема крадіжок, вимагань, шахрайства [6]. Ці правопорушення стають можливими у зв'язку з незаконним отримання інформації приватного характеру, що складають інформацію з обмеженим доступом, у тому числі особисту таємницю.

Вітчизняне законодавство не систематизує терміни, що визначають види інформації з обмеженим доступом. В обігу в сфері інформаційних відносин використовуються такі поняття: державна таємниця, службова таємниця, військова таємниця, медична таємниця, таємниця нарадчої кімнати, професійна таємниця, банківська таємниця, таємниця страхування, таємниця вчинюваних нотаріальних дій, комерційна таємниця, таємниця досудового слідства, таємниця усиновлення тощо. У всіх цих поняттях фігурує слово «таємниця», однак не кожен з цих видів інформації належить до категорії таємної, а також до конфіденційної.

Поняття таємниці в правовій науці не співпадає з поняттям конфіденційної інформації, оскільки, зазначає Єфремов О.О., таємниця означає також спеціальний правовий режим інформації [7, с. 56]. У даний час в законодавстві України відсутнє правове визначення терміну «таємниця». В науково-правовій літературі визначення таємниці даються в роботах Л.Е. Владимірова, Л.О. Красавчикової [8, с. 119], І.В. Смолькової, В.О. Мазурова [9, с. 11] та інших.

На цей час немає чіткої та єдиної класифікації видів конфіденційної інформації, хоча діючими нормативними актами встановлено більше десятка її різновидів. Певні спроби такої класифікації були здійснені вченими-правознавцями. Так, С. Федоров та Д. Рева класифікували таємниці за такими критеріями як: 1) власники конфіденційної інформації, 2) ступінь конфіденційності; 3) за змістом і т.д. [10, с. 20]; О.І. Алексєнцев використовував такі критерії як: 1) власники інформації; 2) галузі діяльності, в яких використовується інформація, що складає даний вид таємниці;

3) спеціальні суб'єкти, що здійснюють захист таємниці [11, с. 65]; О.О. Фат'янов класифікує таємниці за належністю та за змістом [12, с. 27]. О.С. Самойлова виділяє такий критерій поділу, як підстава виникнення права власності на інформацію, що складає той чи інший вид таємниці [13, с. 272]; Кучеров І.І. та Торшин А.В., використовували критерій рівня нормативно-правового акту, що визначав режим певного виду таємниці [14, с. 19]. Всю сукупність захищеної інформації С.Д. Бражник пропонує поділяти на: 1) особисту конфіденційну інформацію, яка стосується особистого життя людини (членів його сім'ї) його релігійних та політичних переконань і т.д.; 2) конфіденційну інформацію юридичних осіб, яка складає службову, комерційну та банківську таємниці; 3) державну конфіденційну інформацію, тобто таку, що складає державну таємницю [15, с. 9].

На нашу думку, що була обґрунтована у наших попередніх наукових роботах, до інституту таємниці можна застосовувати поділ права на публічне та приватне. Так, утворюється ще класифікація таємниць, в залежності від того який характер носять правовідносини, в яких присутня та чи інша таємниця, на таємниці приватного характеру (приватноправові) та таємниці публічно правового характеру (публічно-правові) [16, с. 43].

До публічно-правових таємниць можна віднести службову таємницю, таємницю досудового слідства, державну таємницю тощо. Публічно-правовими таємницями, на наш погляд, є інформація з обмеженим доступом, яка є предметом відносин вертикального адміністративного характеру між державними органами та приватними фізичними і юридичними особами, а приватноправовими є таємниці, які використовуються у відносинах між рівними суб'єктами. Натомість до приватноправових можна віднести: особисту таємницю, таємницю приватного життя, сімейну таємницю, таємницю усиновлення [17], таємницю сповіді [18], таємницю на стан свого здоров'я.

У часи глобальної інформатизації та комп'ютеризації особливо актуальним стає питання особистого простору кожної людини, наголошує Г.В. Каднікова [19, с. 137]. Збереження контрольованої недоторканості відомостей, що ідентифікують фізичну особу серед мільярдів інших, формуючи її інформаційний паспорт як суб'єкта інформаційної спільноти конкретної країни чи безмежного кібернетичного світового простору, який нівелює кордони держав,

роблячи вільним доступ до ринків послуг будь-яких з них у світі. Дотримання конфіденційності персональної інформації є одним із аспектів приватності, визнаного фундаментальним правом людини в Загальній декларації прав людини ООН, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права та в багатьох інших міжнародних і регіональних угодах [20, с. 12].

Відповідно до ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. У статті 12 Загальної декларації прав людини 1948 року встановлено, що ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції або на його честь і репутацію. Отже, кожна людина має право на захист законом від такого втручання або таких посягань [21].

Міжнародним пактом про громадянські і політичні права 1966 року встановлено, що ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію (пункт 1 статті 17). Зокрема, Парламентська Асамблея Ради Європи в Резолюції № 1165 зазначила, що право кожної людини на приватність і право на свободу вираження поглядів є основою демократичного суспільства. Виходячи з цього, право на приватність, закріплене у статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, повинне захищати приватне життя особи не лише від втручання влади, а й від подібних дій з боку інших осіб чи інститутів, наголосив у своїй ухвалі Київський районний суд м. Одеси [22].

Отже, приватність гарантується як законодавством України, так і міжнародними документами, обов'язковість яких визнана всіма демократичними та цивілізованими державами [22]. За даними Харківської правозахисної групи майже всі країни світу визнають право на приватність безпосередньо у своїх конституціях, наприклад, основні закони Південної Африки та Угорщини містять у собі спеціальні норми щодо доступу та контролю за інформацією особистого характеру. У багатьох країнах, де приватність не визнано безпосередньо у конституції, наприклад, Сполучених Штатах,

Ірландії та Індії, для реалізації цього права суди застосовують інші норми. Зокрема, міжнародні договори, де визнається право на приватність, такі як Міжнародний пакт про громадянські й політичні права [23] або Європейська Конвенція про права людини [24], що є частиною законодавства багатьох країн.

На території країн Європейського Союзу основним документом, що регулює охорону особистих даних є Міжнародна конвенція про охорону осіб при автоматизованій обробці особистих даних [24], Додатковий протокол до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних (ETS № 181) [25] і директива 95/46/ES про охорону фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних та про вільний рух таких даних [26]. Персональні дані включають значний обсяг інформації, який в умовах інформаційного суспільства має тенденцію до розширення [27, с. 246].

Відповідно до ст.32 Конституції України ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Положеннями статті цілком обґрунтовано задля цього встановлюються обмеження щодо збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу (без її згоди), адже в іншому разі розголошення подробиць аспектів фінансово-матеріального становища особи може негативно вплинути на спосіб її існування, її родинний стан та на багато інших чинників [28]. Стаття 11 Закону України «Про інформацію» визначає такий вид інформації як інформація про фізичну особу (персональні дані) – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження [3]. Джерелами документованої інформації про особу є видані на її ім'я документи, підписані нею документи, а також відомості про особу, зібрані державними органами влади та органами місцевого і регіонального самоврядування в межах своїх повноважень. Не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини.

Наприклад, в ухвалі про відмову у витребуванні доказів за клопотанням адвоката Київський районний суд м. Одеси від 17.10.2019 року роз'яснив, що відомості про приватне життя особи, що становлять її особисту чи сімейну таємницю (зокрема, інформація про освіту, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, дата і місце народження, майновий стан та інші персональні дані про особу), є конфіденційною інформацією про особу, яка може бути поширена за її бажанням відповідно до передбачених умов. Під приватним життям особи, Київський районний суд м. Одеси вважає, що необхідно розуміти сферу життєдіяльності окремої особи, яка включає в себе зв'язки особи з іншими людьми, її приватні справи, сімейні стосунки тощо, тобто все, що пов'язане з її способом життя і не має публічного характеру. Особисту таємницю становлять відомості про приватне життя конкретної особи, які ця особа бажає зберегти в таємниці від інших осіб. Такими відомостями можуть бути відомості про її здоров'я, інтимне життя (зокрема наявність позашлюбних інтимних стосунків), хобі, особливості сімейних стосунків (народження поза шлюбом дитини тощо). Сімейна таємниця – це відомості про приватне життя члена (членів) окремої сім'ї чи декількох сімей, які він (вони) бажають зберегти у таємниці від сторонніх осіб. Київський районний суд м. Одеси дійшов висновку, що у даному випадку збирання інформації щодо особистого життя осіб, і встановлення відомості щодо дітей цих осіб є безпідставним та може порушити ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [22].

К.Р. Резворович, зауважує, що у своїй практиці ЄСПЛ також не сформулював відповідної дефініції. Вчена зазначає, що ЄСПЛ до кола питань особистого життя відносить персональні дані про людину; деякі аспекти фізичного та соціального «я» особи; встановлення та підтримання стосунків з іншими людьми та зовнішнім світом; ім'я, прізвище особи (зміна, написання) («Булгаков проти України» (Bulgakov v. Ukraine) від 11 вересня 2007 р., заява № 59894/00); «Гарнага проти України» (Garnaga v. Ukraine) від 16 травня 2013 р., заява № 20390/07; зовнішній вигляд особи; визначення персональної ідентичності (вибір імені, способу одягатись, сексуальна ідентичність тощо; право визначати своє приватне життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб; право на доступ до інформації, пов'язаної з особою та визначенням її правового статусу;

здоров'я людини, медичне втручання; збирання медичних даних, складання історії хвороби, конфіденційність медичних даних («Пантелеєнко проти України» (Panteleyenko v. Ukraine) від 29 червня 2006 р., заява № 11901/02); право особи на фізичну і моральну (психічну) цілісність; право на особистісний розвиток; право особи на безпечне довкілля; відсутність численних щоденних незручностей, пов'язаних з ідентифікацією особи; право на приватний простір тощо [29; 30, с. 97]. Водночас, слід підсумувати, що у справі «Німціт проти Німеччини» Суд зауважує, що поняття «приватне життя», використане в ст. 8, не піддається вичерпному визначенню, а отже, «Суд не вважає за можливе і необхідне дати вичерпне визначення поняттю «приватне життя» (п. 29), наголошує К.Р. Резворович [31; 30, с. 97].

Цивільний кодекс України у ст. 301 «Право на особисте життя та його таємницю» зазначає, що фізична особа має право на особисте життя, вона сама визначає своє особисте життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб, також має право на збереження у таємниці обставин свого особистого життя, які можуть бути розголошені іншими особами лише за умови, що вони містять ознаки правопорушення, що підтверджено рішенням суду, а також за її згодою. Положення цієї статті мають реалізацію також у ст. 422 ЦК, яка зазначає, що твір не може бути опублікований, якщо він порушує права людини на таємницю її особистого і сімейного життя [32].

Конституційний Суд України у своєму рішенні від 20.01.2012 року визначив поняття особистого життя фізичної особи, а саме це є її поведінка у сфері особистісних, сімейних, побутових, інтимних, товариських, професійних, ділових та інших стосунків поза межами суспільної діяльності, яка здійснюється, зокрема, під час виконання особою функцій держави або органів місцевого самоврядування. Сімейне життя, на думку Конституційного суду, – це особисті майнові та немайнові відносини між подружжям, іншими членами сім'ї, яке здійснюється на засадах, визначених у Сімейному кодексі України. Конституційний Суд України виходить з того, що неможливо визначити абсолютно всі види поведінки фізичної особи у сферах особистого та сімейного життя, оскільки особисті та сімейні права є частиною природних прав людини, які не є вичерпними, і реалізуються в різноманітних і динамічних відносинах майнового та немайнового характеру, стосунках, явищах, подіях тощо [33].

У Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України визначено, що інформацією про особисте та сімейне життя особи є будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов'язані з особою та членами її сім'ї, за винятком передбаченої законами інформації, що стосується здійснення особою, яка займає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень. Така інформація про особу є конфіденційною. Суд також зазначив, що збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням в її особисте та сімейне життя. Таке втручання допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [22].

Верховний суд при розгляді справи № 640/5366/19 щодо оскарження звільнення лікаря анестезіолога у постанові від 25.09.2020 року врахував порушення цим лікарем обов'язку, передбаченого пунктами 3.6, 3.7. Етичного кодексу лікаря України, поважати честь і гідність пацієнта, його право на невтручання в особисте життя, ставитися до нього доброзичливо, з розумінням сприймати занепокоєння рідних і близьких станом хворого, а також захищати право кожного пацієнта на збереження особистої таємниці та на дотримання режиму лікарської таємниці. У зв'язку із чим касаційну скаргу цього лікаря залишив без задоволення [34]. Таким чином механізм реалізації права на приватноправові таємниці охоплює норми міжнародного та національного законодавства, матеріального та процесуального права, а ЄСПЛ та вітчизняні суди захищають право на приватність згідно із статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Висновки. Таким чином, такі документи, як Стратегія національної безпеки України, Стратегія кібербезпеки України, Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, визначають ризики інформаційної безпеки для фізич-

них осіб, пов'язані з порушенням їхнього права на приватноправові таємниці, а також перспективність досліджень правового регулювання та вдосконалення вітчизняного законодавства в частині порядку обігу інформації з обмеженим доступом приватного характеру.

Запропонована авторська концепція поділу таємниць на приватноправові та на публічно-правові за галуззю права, правовий режим яких врегульований. З'ясовано, що приватноправовими є таємниці, які використовуються у відносинах між рівними суб'єктами. До приватноправових таємниць віднесено особисту таємницю, таємницю приватного життя, сімейну таємницю, таємницю усиновлення, таємницю сповіді, таємницю на стан свого здоров'я.

Актуальність захисту приватноправових таємниць зумовлена публічними та приватними інтересами у сфері інформаційної безпеки, що пов'язані з недопущенням вчинення таких правопорушень, як крадіжки, викрадення, вимагання, шахрайства, булінг та різні форми завдання моральної та матеріальної шкоди, що стають можливими у зв'язку з незаконним отримання інформації приватного характеру, які складають інформацію з обмеженим доступом, у тому числі особисту таємницю.

З'ясовано, що дотримання режиму приватноправових таємниць є одним із аспектів приватності, визнаного фундаментальним правом людини в Загальній декларації прав людини ООН, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародній конвенції про охорону осіб при автоматизованій обробці особистих даних.

Виявлені сучасні тенденції вітчизняної судової практики у сфері цивільного судочинства, що відображають позицію судової влади щодо застосування законодавства про захист приватноправових таємниць, а саме відомості про приватне життя особи, що становлять її особисту чи сімейну таємницю, є конфіденційною інформацією про особу, яка може бути поширена за її бажанням відповідно до передбачених умов, а також винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Безпідставне збирання відомостей, що становлять приватноправові таємниці, є порушенням статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Стаття 314.
2. Блінова Г.О. Інформаційне забезпечення органів публічної адміністрації в Україні: адміністративно-правові засади : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 503 с.
3. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Стаття 650.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>.
6. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text>.
7. Ефремов А.А. Информация как объект гражданских прав. Студенты в правовой науке : сб. науч. тр. / Воронеж. Гос. ун-т. Воронеж : Изд-во Воронеж. Гос. ун-та, 1998. Вып. 1. С. 56.
8. Красавчикова Л.О. Личная жизнь под охраной закона. Москва, 1983. С. 119.
9. Мазуров В.А. Тайна: государственная, коммерческая, банковская, частной жизни. Уголовно-правовая защита : учебное пособие / под научн. рук. д-ра юрид. н., проф С.В. Землюкова. Москва : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2003. 156 с.
10. Федоров С., Рева Д. Конфиденциальная информация налогоплательщика: проблемы правового регулирования. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 3. С. 18–23.
11. Алексенцев А.И. О классификации конфиденциальной информации по видам тайны. *Безопасность информационных технологий*. 1999. № 3. С. 65–71.
12. Фатьянов А.А. Концептуальные основы обеспечения безопасности на современном этапе. *Безопасность информационных технологий*. 1999. № 1. С. 26–40.
13. Самойлова О.С. Классификация информации с ограниченным доступом. *Науковий вісник Юридичної академії МВС*. 2004. № 2(15). С. 270–273.
14. Кучеров И.И., Торшин А.В. Налоговая тайна: правовой режим защиты информации. Москва : А.О. «ЦентрЮрИнфоР», 2003. С. 19.
15. Бражник С.Д. Преступления в сфере компьютерной информации. Ярославль, 2000. С. 9.
16. Блінова Г.О. Службова таємниця як вид публічної інформації з обмеженим доступом. *Право і суспільство*. 2013. № 3. С. 41–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2013_3_9.
17. Блінова Г.О. Правове регулювання інституту таємниці усиновлення: сучасні тенденції. *Право і суспільство*. 2013. № 4. С. 77–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2013_4_16.

18. Негодченко О.В., Блінова Г.О. Сучасні реалії правового забезпечення таємниці сповіді. *Право і суспільство*. 2015. № 6. С. 102–108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2015_6_20.

19. Кадникова Г.В. Правовий режим доступу до публічної інформації: адміністративно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2019. 274 с.

20. Право на приватність: *conditio sine qua non*. Харківська правозахисна група. Харків : Фоліо, 2003. 216 с.

21. Всеобщая декларация прав человека : Принята и провозглашена в резолюции 217 А (III) Генеральной Ассамблеи от 10 декабря 1948 года. *Голос України* від 10.12.2008 № 236

22. Ухвала про відмову у витребуванні доказів Київського районного суду м. Одеси від 17.10.2019 року у справі справа № 520/8156/19.

23. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. Док. ООН A/RES/2200 A (XXI); ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148–VIII (2148–08) від 19.10.73). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

24. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних: Страсбург, 28 січня 1981 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_326.

25. Додатковий протокол до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду та трансграничних потоків даних (ETS № 181). URL: http://pidruchniki.ws/13331222/pravo/dodatkoviy_protokol_konventsii_pro_zahist_osib_zvyazku_avtomatizovanoj_obrobkoju_personalnih_danih.

26. Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних: Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради: вчинено в Люксембурзі 24 жовтня 1995 р. *Офі-*

ційний журнал L 281, 23/11/1995, р. 0031–0050. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_242/print1329875570254855.

27. Войтович П.П. Міжнародно-правове регулювання обмеження розповсюдження приватної інформації. *Правова держава*. 2012. № 15. С. 245–249. URL: http://www.rusnauka.com/27_OINXXI_2011/Pravo/13_92801.doc.htm.

28. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України* від 23.07.1996 р. № 30. Ст. 141.

29. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя : науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. Київ, 2015. 208 с. URL: <https://www.osce.org/uk/ukraine/232716?download=true>.

30. Резворович К.Р. Право на особисте життя vs право на приватне життя: дискусійність співвідношення категорій. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 95–101.

31. Judgment in the Case of «Niemietz v. Germany» (Application no. 13710/88). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-57887>.

32. Цивільний кодекс України : Закон України 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

33. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>.

34. Постанова Верховного суду від 25 вересня 2020 року у справі № 640/5366/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91958390>.

Блінова Г.О., Потіп М.М. СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРИВАТНОПРАВОВИХ ТАЄМНИЦЬ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД

У статті проаналізовано сучасні державні стратегії, що визначають пріоритетність захисту інформації з обмеженим доступом особистого характеру. З'ясовано, що такі документи, як Стратегія національної безпеки України, Стратегія кібербезпеки України, Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, визначають ризики інформаційної безпеки для фізичних осіб, пов'язані з порушенням їхнього права на приватноправові таємниці, а також перспективність досліджень правового регулювання та удосконалення вітчизняного законодавства в частині порядку обігу інформації з обмеженим доступом приватного характеру. З'ясовано, що актуальність захисту приватноправових таємниць зумовлена публічними та приватними інтересами у сфері інформаційної безпеки, що пов'язані з недопущенням вчинення таких правопорушень, як крадіжки, викрадення, вимагання, шахрайства, булінг та різні форми завдання моральної та матеріальної шкоди, що стають можливими у зв'язку з незаконним отримання інформації приватного характеру, що складають інформацію з обмеженим доступом у тому числі особисту таємницю.

Проаналізовано наукові підходи до визначення змісту таємниці та наведено класифікації цього виду інформації за такими критеріями, як: власники конфіденційної інформації; ступінь конфіденційності; зміст; галузь діяльності, в якій використовується інформація, що складає даний вид таємниці; суб'єкти, що здійснюють захист таємниці; підстава виникнення права власності на інформацію, що складає той чи інший вид таємниці; рівень нормативно-правового акта, що визначав режим певного виду таємниці. Запропонована авторська концепція поділу таємниць на приватноправові та на публічно-правові за галуззю права, правовий режим яких врегульований.

До публічно-правових таємниць запропоновано віднести службову таємницю, таємницю досудового слідства, державну таємницю та інші, тобто таку інформацію з обмеженим доступом, яка є предметом відносин вертикального адміністративного характеру між державними органами та приватними фізичними і

юридичними особами. З'ясовано, що приватноправовими є таємниці, які використовуються у відносинах між рівними суб'єктами. До приватноправових таємниць віднесено особисту таємницю, таємницю приватного життя, сімейну таємницю, таємницю усиновлення, таємницю сповіді, таємницю на стан свого здоров'я.

З'ясовано, що дотримання режиму приватноправових таємниць є одним із аспектів приватності, визнаного фундаментальним правом людини в Загальній декларації прав людини ООН, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародній конвенції про охорону осіб при автоматизованій обробці особистих даних.

Виявлені сучасні тенденції вітчизняної судової практики у сфері цивільного судочинства, що відображають позицію судової влади щодо застосування законодавства про захист приватноправових таємниць, а саме відомості про приватне життя особи, що становлять її особисту чи сімейну таємницю, є конфіденційною інформацією про особу, яка може бути поширена за її бажанням відповідно до передбачених умов, а також винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Безпідставне збирання відомостей, що становлять приватноправові таємниці, є порушенням статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Ключові слова: приватноправові таємниці, особиста таємниця, таємниця приватного життя, сімейна таємниця, таємниця усиновлення, таємниця сповіді, таємниця на стан свого здоров'я, цивільне судочинство, захист.

Blinova H.O., Potip M.M. JUDICIAL PROTECTION OF PRIVATE SECRETS: DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE

The article analyzes modern state strategies that determine the priority of protection of information with limited personal access. It was found that such documents as the National Security Strategy of Ukraine, the Cyber Security Strategy of Ukraine, the Information Society Development Strategy in Ukraine identify information security risks for individuals associated with violation of their right to privacy, as well as prospects for research and regulation and improvement domestic legislation in terms of the circulation of information with limited private access. It was found that the relevance of protection of private secrets is due to public and private interests in the field of information security, related to the prevention of offenses such as theft, extortion, fraud, bullying and various forms of moral and material damage that become possible in connection with the illegal receipt of information of a private nature, constituting information with limited access, including personal secrecy.

Scientific approaches to determining the content of the secret are analyzed and the classification of this type of information according to such criteria as: owners of confidential information; degree of confidentiality; content; the field of activity in which the information constituting this type of secret is used; subjects protecting secrecy; the basis for the ownership of information that constitutes a particular type of secret; the level of the legal act that determined the regime of a certain type of secret. The author's concept of division of secrets into private and public law in the field of law, the legal regime of which is regulated, is offered.

It is proposed to include public secrets, secrecy of pre-trial investigation, state secret and others, ie such information with limited access, which is the subject of vertical administrative relations between public authorities and private individuals and legal entities. It has been established that secrets used in relations between equal subjects are private law. Private secrets include personal secret, secret of private life, family secret, secret of adoption, secret of confession, secret on the state of one's health.

It was found that the observance of privacy is one of the aspects of privacy recognized as a fundamental human right in the UN Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the International Convention for the Protection of Human Rights personal data processing.

The current trend of domestic jurisprudence in the field of civil proceedings, reflecting the position of the judiciary on the application of legislation on the protection of private secrets, namely information about the private life of a person constituting his personal or family secret is confidential information about a person its desire in accordance with the conditions provided for, as well as only in cases specified by law, and only in the interests of national security, economic prosperity and human rights. Unjustified collection of information constituting secrets of private law is a violation of Article 8 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Key words: private secrets, personal secret, secret of private life, family secret, secret of adoption, secret of confession, secret on the state of one's health, civil proceedings, protection.